

DIANA BŁOŃSKA

Muzeum Narodowe w Krakowie

Archiwum Numizmatyków – podsumowanie projektu po pierwszym roku realizacji

W poprzednim tomie *Notae Numismaticae – Zapisków Numizmatycznych* informowaliśmy o rozpoczęciu w Muzeum Narodowym w Krakowie (dalej: MNK) projektu związanego z gromadzeniem, opracowaniem i udostępnianiem zbiorów archiwalnych: spuścizn numizmatyków i kolekcjonerów oraz dokumentacji instytucji działających na rzecz rozwoju tej dziedziny nauki¹. Obecnie chcielibyśmy zaprezentować rezultat prac po roku realizacji tego zadania.

Pierwszym wyznaczonym w ramach harmonogramu celem było uzyskanie opinii ekspertów reprezentujących różne dziedziny nauki w kwestii profilu gromadzonych archiwalnych zbiorów numizmatycznych oraz metodyki ich archiwizacji. Z prośbą o przedstawienie swoich poglądów na ten temat zwróciliśmy się do: prof. dr. hab. Aleksandra Bursche (Warszawa) – w zakresie numizmatyki, dr. hab. Wojciecha Krawczuka (Kraków) – w zakresie archiwistyki, dr. hab. Mirosława A. Supruniuka (Toruń) – w zakresie gromadzenia spuścizn oraz dr. hab. Mariusza Wołosa (Warszawa) – w zakresie biografistyki i historii XX wieku.

Przede wszystkim podkreślić należy, że nasza inicjatywa spotkała się z bardzo pozytywnym przyjęciem, a ideę powołania ciała eksperckiego przy Archiwum Numizmatyków potraktowano bardzo poważnie².

W opiniach zaznaczono, że dokumentacja, której dotyczy projekt, jest obecnie wyłączona spod opieki państwowej sieci archiwalnej. Ponadto dr. hab. Mirosław A. Supruniuk zwrócił uwagę na problem rozproszenia spuścizn, handel

¹ D. BŁOŃSKA, „Archiwum Numizmatyków – nowy projekt Muzeum Narodowego w Krakowie”, *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne* VIII, 2013, s. 291–296.

² Archiwum Muzeum Narodowego w Krakowie (dalej: Arch. MNK), NA-0601-4/12, M. WOŁOS, „Opinia na temat projektu pt. »Inwentaryzacja i opracowanie numizmatycznych spuścizn archiwalnych ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie«”, 15.01.2013, s. 14–15.

szczególnie cennymi dokumentami oraz trudności finansowe, których doświadczają instytucje starające się o pozyskanie archiwów osobistych³.

Opinia prof. Aleksandra Bursche, oddająca poglądy szerszego grona numizmatyków, pokazała, że cele projektu są zbieżne z zapotrzebowaniem społecznym. W opinii czytamy: „Archiwum Numizmatyków może mieć [...] istotne znaczenie dla integracji polskich środowisk prywatnych kolekcjonerów, kustoszów publicznych zbiorów monet i naukowców zajmujących się badaniami w zakresie numizmatyki”⁴.

Eksperci podkreślali ponadto konieczność udostępnienia zdigitalizowanej dokumentacji *on-line* oraz ścisłą współpracę z innymi ośrodkami, instytucjami i osobami prywatnymi. Celem tych działań powinna być szeroko prowadzona akcja informacyjna i promocyjna projektu, a wymiernym efektem – pozyskiwanie nowych zespołów aktowych⁵.

Z uwagi na ogromną wartość wskazanych w opiniach kierunków działań, będą one podstawą do przygotowania następnego wniosku naukowo-badawczego dotyczącego dalszego rozwoju Archiwum Numizmatyków.

Prócz wskazań eksperckich (naukowych) uzyskaliśmy również opinię dotyczącą uregulowań prawnych, przygotowaną przez dr Monikę Drelę (Wrocław). Punktem wyjścia dla tej ekspertyzy jest złożona sytuacja prawna zbiorów archiwalnych w muzeach. Status archiwaliów zależy od wielu, często wzajemnie niespójnych przepisów. Autorka opinii prezentuje uregulowania zarówno wspólne, jak i odrębne dla archiwaliów oraz muzealiów, analizuje sposoby pozyskiwania zbiorów przez archiwum muzealne, ze szczególnym uwzględnieniem gromadzenia spuścizn. Dr Drela porusza także problematykę depozytów nieodebranych oraz zbiorów archiwalnych nieznannej proveniencji, w tym przyjmowania darów nieznanego pochodzenia („podrzuconych”), oraz archiwaliów, których sposób nabycia przez osobę przekazującą może budzić wątpliwości w zakresie oświadczeń osoby przekazującej i wiążącej się z tym odpowiedzialności przyjmującego.

³ *Ibidem*, W. KRAWCZUK, „Opinia o projekcie »Inwentaryzacja i opracowanie numizmatycznych spuścizn archiwalnych ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie« realizowanym przez Muzeum Narodowe w Krakowie”, 30 grudnia 2012, s. 1–2; *ibidem*, M.A. SUPRUNIUK, „Opinia o wniosku o finansowanie projektu w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki – Moduł 1.1. Tytuł projektu: »Inwentaryzacja i opracowanie numizmatycznych spuścizn archiwalnych ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie«”, b.d., s. 1–3. Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych rozpoczęła w 2013 roku kampanię „Zostań rodzinnym archiwistą”, więcej informacji na stronie <http://www.archiwa.gov.pl/>.

⁴ *Ibidem*, A. BURSCHE, „Opinia z zakresu numizmatyki dotycząca założeń trzyletniego projektu naukowo-badawczego »Inwentaryzacja i opracowanie numizmatycznych spuścizn archiwalnych ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie« realizowanego w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki”, 15 stycznia 2013, s. 13.

⁵ *Ibidem*, BURSCHE, „Opinia z zakresu numizmatyki...”, s. 5–8; *ibidem*, KRAWCZUK, „Opinia o projekcie...”, s. 4–5, 17, 20; *ibidem*, SUPRUNIUK, „Opinia o wniosku...”, s. 7, 10–11, 14–15; *ibidem*, WOŁOS, „Opinia na temat projektu...”, s. 9–11, 16.

Opinia odnosi się także do kwestii zapewnienia trwałości uzyskanych przez MNK uprawnień prawno-autorskich (licencji) w wypadku, gdy w skład spuścizny wchodzi dzieła wielokrotnie reprodukowane (filmy, odbitki graficzne i fotograficzne)⁶.

Od kwietnia 2013 roku rozpoczęliśmy proces opracowywania poszczególnych zespołów archiwalnych. Do końca roku dr Janusz Pezda przygotował inwentarze dla dwóch zespołów – spuścizny Mariana Gumowskiego (1881–1974) i akt Redakcji *Wiadomości Numizmatycznych* z lat [1903]1904–1937. Opracowanych zostało również pięć zespołów przechowywanych w Archiwum MNK. Dr Przemysław M. Żukowski i Małgorzata Garlacz opracowali spuściznę Władysława Bartynowskiego (1832–1918) oraz akta Towarzystwa Numizmatyczno-Archeologicznego 1888–1999. Z kolei autorka niniejszego tekstu uporządkowała dokumentację wchodzącą w skład spuścizn Janusza Reymana (1927–2004), Władysława Terleckiego (1904–1967) i Tadeusza Kałkowskiego (1899–1979). Inwentarze poprzedzone zostały wstępem, w wielu wypadkach będącym artykułem biograficznym poświęconym twórcy spuścizny. Planowane jest złożenie części z nich do druku w specjalistycznych czasopismach branżowych numizmatycznych i archiwistycznych. Obecnie wszystkie inwentarze są na etapie konsultacji i korekt w zakresie znajdujących się w nich materiałów numizmatycznych. Merytoryczne sprawdzanie informacji odnoszących się do tych kwestii prowadzone jest przez pracowników Gabinetu Numizmatycznego MNK, dr. hab. Jarosława Bodzka i mgr. Mateusza Woźniaka.

Prace prowadzone w ramach projektu oraz informacja o gromadzeniu spuścizn związanych z numizmatyką i medalierstwem zaowocowały przekazaniem do naszych zbiorów niezwykle cennych darów. W styczniu 2013 roku otrzymaliśmy dokumenty prof. Ryszarda Kiersnowskiego (1925–2006), przekazane przez prof. Teresę Kiersnowską i Małgorzatę Brykczyńską. W marcu tego samego roku mec. Lech Kokociński przekazał materiały związane z Marianem Gumowskim, w tym korespondencję z okresu II wojny światowej, rękopis Bibliografii Numizmatyki Polskiej składający się z 2751 fiszek oraz liczne materiały warsztatowe. Następnie w czerwcu od prof. Leszka Kałkowskiego i od Jerzego Sowińskiego otrzymaliśmy dokumenty prof. Tadeusza Kałkowskiego, oraz archiwalia dotyczące krakowskich towarzystw numizmatycznych i archeologicznych, poczynając od najstarszych dokumentów aż do tych z ostatnich lat działalności. Dokumentacja dwóch powyższych darów została włączona do posiadanych już zespołów, doskonale je uzupełniając.

⁶ *Ibidem*, M. DRELA, „Rozwiązania prawne dotyczące numizmatycznych spuścizn archiwalnych ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie”, styczeń 2013, *passim*.

W ramach działań projektowych w ubiegłym roku zakupiliśmy również sprzęt w postaci trzech laptopów, urządzenia wielofunkcyjnego ze skanerem oraz skanera ręcznego, a także materiały służące do zabezpieczenia technicznego dokumentacji: pudła i teczki z tektury bezkwasowej, obwoluty poliestrowe i papier przebitkowy.

Na ten rok planujemy zakończenie prac związanych z archiwizacją dokumentacji i wprowadzeniem rekordów tekstowych do Zintegrowanego Systemu Informacji Archiwalnej (ZoSIA). Będziemy się również starać, aby inwentarze udostępnione zostały *on-line* przez stronę www.szukajwarchiwach.pl wszystkim zainteresowanym. Około połowy roku przewidywane jest ogłoszenie przetargu na digitalizację opracowanych zbiorów, a właściwe prace digitalizacyjne powinny ruszyć już z początkiem 2015 roku.

Ponownie serdecznie zapraszamy wszystkich do współpracy. Wszelkie sugestie prosimy kierować na adres: archiwum@mnk.pl lub dblonska@mnk.pl.

Diana Błońska

The Numismatists' Archive: A Recapitulation of the Project Inaugurated in 2013

The previous, eighth volume of *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne* contained a brief article on the inauguration at the National Museum in Krakow of a project focused on collecting, arranging, and exhibiting our archival resources, which include: the legacy materials of various numismatists and private collectors as well as a certain amount of documentation from the institutions active in developing and promoting numismatics.¹ After one year of the existence of the Numismatists' Archive, we would like to present the results of the implementation of this project.

Our first objective, as specified in the project schedule, was to ensure the opinions of experts from various fields of science as regards the assumptions on the profiles of the archival numismatic collections and the methodology of their archiving. We have asked many outstanding scholars for their expert advice on various questions related to numismatics (Prof. Aleksander Bursche, Warsaw), archival science (Dr. Wojciech Krawczuk, Krakow), legacy materials (Dr. Mirosław A. Supruniuk, Toruń), biography writings and the history of the 20th century (Dr. Mariusz Wołos, Warsaw).

It should be noted that our initiative has met with a very positive response, and the idea of creating a group of experts to provide support and assistance for the Numismatists' Archive received much attention and interest from scholars.²

The opinions point to the fact that the documentation within the framework of the project is currently excluded from the custody of the state-owned archives network. Moreover, Dr. Mirosław A. Supruniuk has taken notice of the problems such as the dispersal of legacy materials, trading in documentation of particular value, and the financial difficulties of the institutions that attempt to acquire personal archives.³

The opinion by Prof Aleksander Bursche, reflecting the views of a broader circle of numismatists, indicates that the aims of the project correspond with broader public

¹ D. BŁOŃSKA, "Archiwum numizmatyków – nowy projekt Muzeum Narodowego w Krakowie," *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne* VIII, 2013, pp. 291–296.

² The Archive of the National Museum in Krakow, NA-0601-4/12, M. WOŁOS, "Opinia na temat projektu pt. 'Inwentaryzacja i opracowanie numizmatycznych spuścizn archiwalnych ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie,'" 15 January 2013, pp. 14–15.

³ *Ibidem*, W. KRAWCZUK, "Opinia o projekcie 'Inwentaryzacja i opracowanie numizmatycznych spuścizn archiwalnych ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie' realizowanym przez Muzeum Narodowe w Krakowie," 30 December 2012, pp. 1–2; *ibidem*, M.A. SUPRUNIUK, "Opinia o wniosku o finansowanie projektu w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki – Moduł 1.1. Tytuł projektu: 'Inwentaryzacja i opracowanie numizmatycznych spuścizn archiwalnych ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie,'" undated, pp. 1–3. In 2013, the General Directorate of the State Archives initiated the project entitled "Zostań rodzinnym archiwistą" [Become an Archivist for Your Family]; for more information, visit <http://www.archiwa.gov.pl/>.

demand. It states that “The Numismatists’ Archive may (...) be of essential significance to the integration of the circles of Polish private collectors, custodians of the state-owned numismatic collections, and scholars involved in the studies of numismatics.”⁴

The experts have also emphasized the necessity to make the digitized version of the documentation available on-line and to co-operate closely with other centres, institutions, and private collectors. The goal of such efforts should be a broad information and promotion campaign to serve the project, focused on achieving tangible effects in the form of acquisitions of new archival fonds.⁵

Due to the considerable value of the directions for activity presented in the above-mentioned opinions, they will serve as the basis for preparing another application concerning the further development of the Numismatists’ Archive.

Apart from the expert-related guidelines, we have also obtained an opinion regarding current legal regulations, prepared by Dr. Monika Drela (Wrocław). The starting point for this expert opinion is the complex and complicated legal situation of the museum-based archival resources. The archives’ status depends on many, often mutually inconsistent, regulations. The author describes the provisions that are common or separate for the archival material and the museum items, discussing the methods of acquiring collections by the museum archives, with particular emphasis on obtaining posthumous material. Dr. Monika Drela also describes the issues such as unclaimed deposits and archival resources of unidentified provenance, including donations of unknown origin and cases of archival material where the donor’s manner of acquisition of certain items may be disputable or controversial as regards the factual information stated by the donor and the consequent liability of the recipient of such material. The opinion has also addressed the issue of ensuring the continuity of the copyright obtained and held by the National Museum in Krakow with respect to items of multiple reproduction that would form part of specific legacy materials (such as films, graphic and photographic prints and reproductions).⁶

In April 2013, we commenced the process of arranging the individual fonds of archival material. By the end of the year, Dr. Janusz Pezda had completed the inventories for the two fonds: the legacy documentation of Marian Gumowski (1881–1974) and the files of the editors of the *Numismatic Bulletin* from the years [1903] 1904–1937. Likewise, five fonds kept in the Archive of the National Museum in Krakow have been

⁴ *Ibidem*, A. BURSCHE, “Opinia z zakresu numizmatyki dotycząca założeń trzyletniego projektu naukowo-badawczego ‘Inwentaryzacja i opracowanie numizmatycznych spuścizn archiwalnych ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie’ realizowanego w ramach Narodowego programu Rozwoju Humanistyki,” 15 January 2013, p. 13.

⁵ *Ibidem*, BURSCHE, “Opinia z zakresu numizmatyki...,” pp. 5–8; *ibidem*, KRAWCZUK, “Opinia o projekcie...,” pp. 4–5, 17, 20; *ibidem*, SUPRUNIUK, “Opinia o wniosku...,” pp. 7, 10–11, 14–15; *ibidem*, WOŁOS, “Opinia na temat projektu...,” pp. 9–11, 16.

⁶ *Ibidem*, M. DRELA, “Rozwiązania prawne dotyczące numizmatycznych spuścizn archiwalnych ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie,” January 2013, *passim*.

arranged. Dr. Przemysław M. Żukowski and Małgorzata Garlacz have arranged the legacy materials of Władysław Bartynowski (1832–1918) and the files of the Numismatic and Archaeological Society from the 1888–1999 while the author of the present article has arranged the documents that form part of the private archives of Janusz Reyman (1927–2004), Władysław Terlecki (1904–1967), and Tadeusz Kałkowski (1899–1979). The inventories are preceded with introductory sections, often in the form of comprehensive biographical articles dedicated to the creators of each particular legacy material. There are plans to have some of those articles published in scholarly periodicals from the fields of numismatics and archival studies. All of the inventories are currently in the process of consultation and editing with regard to their numismatic contents. The task of verifying the numismatic material and all the pertinent information has been assigned to Dr. Jarosław Bodzek and Mateusz Woźniak, M.A. (Numismatic Cabinet of the National Museum in Krakow). The activities undertaken within the framework of the project and the information concerning various legacy materials relating to coins and medals have resulted in many valuable donations to our Museum. In January 2013, we obtained the documentation of Prof. Ryszard Kiersnowski (1925–2006), donated by Prof. Teresa Kiersnowska and Małgorzata Brykczyńska. In March 2013, Lech Kokociński, Esq., donated the archival material relating to Marian Gumowski, including the correspondence from the period of WWII, a manuscript of his Bibliography of Polish Numismatics, consisting of 2,751 index cards, as well as a number of other research material. In June, we received from Prof. Leszek Kałkowski and Jerzy Sowiński the documentation belonging to Prof. Tadeusz Kałkowski, and the archival material concerning the Krakow-based numismatic and archaeological societies, from the earliest documents up to the final years of their activity. These two sets of records have been an excellent complement to the existing fonds.

As part of the project-related activity, we have purchased some necessary equipment such as three laptop computers, a multi-purpose copying and scanning device, and a manual scanner. We have also bought the items necessary to ensure technical protection for the documentation: acid-free cardboard boxes and folders, polyester dust jackets, and copy paper.

For 2014, we have scheduled to complete the work on the archivization of the documentation and the incorporation of the text records into the Integrated Archivized Information System (ZoSIA). Efforts will be made to publicize the inventories in an on-line version at www.szukajwarchiwach.pl. In around mid-2014, a public tender procedure will be announced for the digitalization of the arranged archival material, with the digitalization work set to commence in early 2015.

You are cordially invited to take part in the present project. We look forward to your interest and assistance in the implementation of this enterprise. Please send your questions and suggestions to: archiwum@mnk.pl or dblonska@mnk.pl.